

Afferdense en Deestse uiterwaarden

**Advies over de reikwijdte en het detailniveau
van het milieueffectrapport**

30 oktober 2008 / rapportnummer 2153-39

1. HOOFDPUNTEN VAN HET MER

De gemeente Druten heeft het voornemen om het bestemmingsplan “Afferdense en Deestse uiterwaarden 2008” vast te stellen. Dit bestemmingsplan biedt het kader voor de herinrichting van de uiterwaarden, waarmee waterstanddaling op de Waal en natuurontwikkeling wordt beoogd. Voor de vaststelling van het bestemmingsplan wordt de plan-m.e.r.-procedure gevolgd.¹ De reikwijdte en het detailniveau van het plan-MER zijn beschreven in het voorontwerp bestemmingsplan.² Het MER zal worden gepubliceerd tezamen met het ontwerp bestemmingsplan.

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het plan-MER:

- Een heldere beschrijving van de voorgenomen herinrichting van de uiterwaarden, gemotiveerd vanuit de doelstellingen hoogwaterbescherming en natuurontwikkeling, en de milieugevolgen daarvan.
- Een duidelijke en navolgbare beschrijving van de gevolgen van de herinrichting voor de te beschermen habitats en soorten van het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Waal. Indien niet met zekerheid kan worden uitgesloten dat het voornemen significante gevolgen kan hebben voor het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Waal moet een passende beoordeling opgesteld worden. Als een passende beoordeling aan de orde is dient deze te worden opgenomen in het MER.
- Een publieksvriendelijke samenvatting, voorzien van duidelijk en overzichtelijk kaartmateriaal, om het MER toegankelijk te maken voor besluitvormers en insprekers.

2. ACHTERGROND EN BESLUITVORMING

2.1 Voorgeschiedenis en procedure

De basis voor de herinrichting van de uiterwaarden is het “Inrichtingsplan Afferdense en Deestsche Waarden” (1999). Dit plan wordt in het voorontwerp bestemmingsplan als uitgangspunt genomen.

Onderdeel van de herinrichting is de toepassing van de vrijkomende uiterwaardgrond in het plangebied. Voor dit onderdeel van het voornemen is in 2002 een m.e.r.-procedure gestart ten behoeve van de vergunningverlening op grond van de Wet milieubeheer.³ Voor deze procedure was Rijkswaterstaat Oost-Nederland de initiatiefnemer en de provincie Gelderland het bevoegd gezag.

¹ Voor nadere project- en proceduregegevens wordt verwezen naar bijlage 1, voor een overzicht van ontvangen zienswijzen en adviezen naar bijlage 2.

² De Commissie beschouwt de hoofdstukken 5 en 9 uit het voorontwerp bestemmingsplan als “notitie reikwijdte en detailniveau”. De Commissie bouwt in haar advies voort op deze hoofdstukken van het voorontwerp bestemmingsplan.

³ De Commissie m.e.r. heeft aan het bevoegd gezag voor deze procedure, de provincie Gelderland, een richtlijnenadvies uitgebracht op 16 januari 2003 (rapportnummer 1308-76).

De m.e.r.-procedure is door het bevoegd gezag (provincie Gelderland) afgebroken, omdat de vergunningaanvragen werden uitgesteld. Er is wel een Milieueffectrapport opgesteld, maar dit is niet in procedure gebracht.⁴

In hoofdstuk 5 van het voorontwerp bestemmingsplan is een samenvatting van het inrichtingsplan en van het “MER Berging van uiterwaardgrond” opgenomen. In hoofdstuk 9 van dit plan is aangegeven dat voor het plan-MER zoveel mogelijk gebruik zal worden gemaakt van informatie die in het kader van de eerdere m.e.r.-procedure is verzameld. Van belang daarbij is, dat deze m.e.r.-procedure specifiek gericht was op de berging van uiterwaardgrond. De onderhavige plan-m.e.r.-procedure dient zich te richten op de herinrichting en functiewijziging van het volledige plangebied waarvoor het bestemmingsplan wordt vastgesteld.

2.2 Doelstellingen

De hoofddoelstellingen van het voornemen zijn natuurontwikkeling en bescherming tegen overstroming. In het voorontwerp bestemmingsplan worden deze doelstellingen als uitgangspunt genomen. Verder zal in het plangebied ruimte geboden worden voor recreatie (wandelen, vissen) en is sprake van delfstoffenwinning en toepassing van uiterwaardgrond.

Werk in het plan-MER de hoofd- en nevendoelestellingen van de herinrichting van de uiterwaarden verder uit. Beschrijf deze doelstellingen zoveel mogelijk kwantitatief en zodanig dat:

- gemotiveerd kan worden waarom mogelijke alternatieven voor het voornemen buiten beschouwing kunnen worden gelaten;
- het voornemen en eventuele varianten kunnen worden beoordeeld op doelbereik.

3. VOorgenomen Activiteit

3.1 Onderdelen van het plan

In het voorontwerp bestemmingsplan is een beknopte beschrijving gegeven van de randvoorwaarden en uitgangspunten voor de voorgenomen herinrichting. Uit de tekst blijkt dat het voornemen op onderdelen afwijkt van het oorspronkelijke inrichtingsplan.

Geef in het plan-MER een heldere beschrijving van de herinrichting van het plangebied, ondersteund met duidelijk kaartmateriaal waarop de toekomstige bestemmingen binnen het plangebied zijn aangegeven.⁵ Focus bij de beschrijving op die onderdelen van het project die voor de hoogwaterbescherming en voor de natuurontwikkeling relevant zijn. Geef aan welke maatregelen worden getroffen ten behoeve van recreatie in het plangebied. Geef ook aan welke rol de delfstoffenwinning speelt bij het uitvoerbaar maken van het project.

⁴ Bij de publicatie van het voorontwerp bestemmingsplan is het “MER Berging van uiterwaardgrond (2006)” ter inzage gelegd door de gemeente Druten. De Commissie beschouwt dit document als achtergrondinformatie bij het voorontwerp bestemmingsplan.

⁵ Voor de beschrijving van het voornemen kunnen eerdere documenten, waaronder het inrichtingsplan en het “MER Berging van uiterwaardgrond” de basis vormen. Daarbij moet duidelijk zijn op welke onderdelen het voornemen afwijkt van de uitgangspunten van deze eerdere documenten.

Onderbouw tenslotte dat de toepassing van de grond, getoetst aan de eisen van het Besluit bodemkwaliteit, beschouwd kan worden als een nuttige toepassing (zie § 3.3).⁶

3.2 Alternatieven en referentie

Alternatieven

Uit het voorontwerp bestemmingsplan blijkt dat het inrichtingsplan als vertrekpunt dient voor de herinrichting van de uiterwaarden. Gezien het detailniveau van dit plan worden in het plan-MER geen alternatieven opgenomen. De Commissie kan zich in deze benadering vinden, mits deze past binnen de kaders van de Natuurbeschermingswet (zie § 4.3).

Referentiesituatie

Met de referentiesituatie wordt bedoeld de huidige situatie inclusief de autonome ontwikkelingen in het studiegebied. De alternatieven in het MER worden hiermee vergeleken. Onder autonome ontwikkeling wordt verstaan: de toekomstige ontwikkeling zonder dat de voorgenomen activiteit of een van de alternatieven wordt gerealiseerd. Daarbij moet worden uitgegaan van huidige activiteiten in het studiegebied en van reeds genomen besluiten over nieuwe activiteiten. Volgens § 9.3 van het voorontwerp bestemmingsplan wordt de uitvoering van het inrichtingsplan beschouwd als autonome ontwikkeling en daarmee als onderdeel van de referentiesituatie. Dit is naar het oordeel van de Commissie niet juist. De uitvoering van het inrichtingsplan maakt onderdeel uit van de voorgenomen activiteit die in het bestemmingsplan wordt vastgelegd. Werk daarom in het MER een referentiesituatie uit waarbij de voorgenomen activiteit niet wordt gerealiseerd.

3.3 Besluit bodemkwaliteit

Sinds 2008 is het Besluit bodemkwaliteit (Bbk) van kracht. Dit besluit regelt het omgaan met grond en bagger. Met de inwerkingtreding van het Bbk hoeft het bergen van grond niet langer per definitie gezien te worden als het realiseren van een stortplaats. Als voldaan wordt aan de randvoorwaarden van een nuttige toepassing uit het Bbk en als voldaan wordt aan de kwaliteitseisen van het Bbk kan de toepassing onder het regime van dit Bbk gerealiseerd worden. Er is dan geen Wm-vergunning meer nodig voor “het storten van afvalstoffen”. Mocht echter blijken dat niet aan de eisen van het Bbk kan worden voldaan, dan valt de toepassing alsnog onder het stortplaatsregime.

In het kader van bovenstaande zullen voor de besluitvorming rondom de toepassing van uiterwaardgrond de volgende vragen beantwoord moeten worden:

- Kan de toepassing gezien worden als een nuttige toepassing? Hierbij dient in ieder geval rekening gehouden te worden met de eisen die in de toelichting bij artikel 35 van het Bbk zijn beschreven.⁷

⁶ Uit mondelinge informatie van de initiatiefnemer maakt de Commissie op dat onderzoek heeft uitgewezen dat de toepassing van uiterwaardgrond volgens het Bbk kan worden beschouwd als nuttige toepassing.

- Voldoet de kwaliteit van de toe te passen grond aan de eisen die hierbij vanuit het Bbk gesteld worden? Hierbij dient niet alleen rekening gehouden te worden met de chemische samenstelling van de grond maar ook met de manier waarop deze samenstelling is bepaald.
- Welke eisen gelden voor de afdeklaag van de toepassing en kan hieraan voldaan worden?

De Commissie adviseert om op basis van bovengenoemde aandachtspunten te bepalen of aan de eisen uit het Bbk wordt voldaan en de daarvoor benodigde informatie in het MER op te nemen. Dit leidt tot de volgende mogelijkheden:

1. Indien blijkt dat de toepassing binnen de kaders van het Bbk kan worden gerealiseerd dient het bestemmingsplan het werken buiten de kaders van het Bbk (met andere woorden: de realisatie van een stortplaats) uit te sluiten.
2. Indien niet kan worden voldaan aan de randvoorwaarden van het Bbk (nuttige toepassing én de kwaliteitseisen uit het Bbk) kan er alsnog sprake zijn van het realiseren van een stortplaats. In dat geval zal het bestemmingsplan daarvoor expliciet de ruimte moeten bieden en zullen alsnog de nodige vergunningsprocedures (en mogelijk de besluit-m.e.r.-procedure) moeten worden doorlopen. De informatie die is opgenomen in het “MER Berging van uiterwaardgrond” biedt, voor wat betreft het plan-MER, in beginsel voldoende informatie voor het beoordelen van de milieueffecten van de stortplaats.⁸ Wel dient deze informatie aangevuld te worden met een beschrijving van de kwaliteit van het “te storten materiaal”, uitgedrukt in de klasse-indeling die op grond van het huidige Besluit bodemkwaliteit gehanteerd wordt (klasse A of klasse B).

⁷ Deze toelichting stelt onder andere het volgende: “De winning van bouwgrondstoffen betekent veelal dat (diepe) putten ontstaan die aangemerkt worden als oppervlaktewater in de zin van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren. Voor een duurzame vervulling van gebruiksfuncties is het vaak nodig dat dergelijke putten worden verondiept of gedempt. Dit gebeurt veelal in samenhang met een breder pakket aan maatregelen dat in het gebied nodig is voor de realisering van een veilig en gezond leef- en woonmilieu. Denk hierbij aan maatregelen in het riviereengebied in het kader van hoogwaterbescherming, landschapsherstel, inrichtingsmaatregelen ten behoeve van de Kaderrichtlijn Water en maatregelen voor de vlote en veilige afwikkeling van de scheepvaartfunctie. Bij deze maatregelen komen grote hoeveelheden grond en baggerspecie vrij. Door deze grond en baggerspecie te gebruiken voor het functioneel verondiepen of dempen van putten wordt voorkomen dat hiertoe onnodig primaire grondstoffen moeten worden gewonnen.”

⁸ De Commissie heeft niet getoetst in hoeverre het “MER Berging van uiterwaardgrond” voldoende informatie bevat voor de vergunningverlening, mocht daarvoor een besluit-m.e.r.-procedure worden gevolgd.

4. MILIEUASPECTEN

4.1 Algemeen

In het plan-MER dienen de milieueffecten van de herinrichting van de uiterwaarden te worden beschreven. Maak een duidelijk onderscheid tussen tijdelijke en permanente effecten en geef daarbij aan over welke periode de tijdelijke effecten zich voordoen. In de volgende paragrafen geeft de Commissie een aantal aandachtspunten, aanvullend op de informatie die reeds is opgenomen in het voorontwerp bestemmingsplan en de achterliggende documenten.

4.2 Rivierkunde en geohydrologie

Beschrijf in het MER de gevolgen van het voornemen voor de waterstanden en stroming op de Waal, ter hoogte van de Afferdense en Deestse Waarden en bovenstrooms. Deze beschrijving dient gedetailleerder te zijn dan die in het voorontwerp bestemmingsplan. Geef inzicht in de waterstanden, stroomsnelheden en afvoerverdelingen van de Waal en de meestromende nevengeul onder maatgevende omstandigheden en bij gemiddelde en lage afvoer, inclusief stromingen en de dwarsstroming bij de in- en uitstroom van de geul.

Beschrijf de effecten van het voornemen op de kwel naar het aangrenzende binnendijkse gebied en de consequenties daarvan voor het grondgebruik.⁹

4.3 Natuur

Het plangebied is onderdeel van het Natura 2000-gebied “Uiterwaarden Waal”. Dit gebied behoort tevens tot de Ecologische Hoofdstructuur. Het MER moet inzicht bieden in de tijdelijke en permanente gevolgen van het voornemen voor de te beschermen habitats en soorten binnen het Natura 2000-gebied. In het voorontwerp bestemmingsplan wordt hiervoor verwezen naar de “Natuurtoets herinrichting Afferdensche en Deestsche Waarden”. In deze natuurtoets¹⁰ mist de Commissie een definitie van de significantie van effecten. Van belang is een beschouwing waarbij de overschrijdinggrens van aantasting (bij voorkeur in percentage van de populatie) wordt afgezet tegen de staat van instandhouding van de prioritaire soort of het prioritaire habitat. Een overschrijding kan met name voor de kamsalamander aan de orde zijn.¹¹ Deze soort heeft een ongunstige staat van instandhouding.¹² Daardoor kan elke achteruitgang – hoe relatief gering ook – significant zijn. Bij elk negatief effect op een prioritaire soort of prioritaire habitat is tevens een beschouwing noodzakelijk over cumulatieve gevolgen, in combinatie met andere activiteiten in

⁹ In zienswijze 1 (zie bijlage 2) is aangegeven dat op basis van onderzoek uit 2006 een toename van kwel wordt verwacht tengevolge van verwijdering van de deklaag. Dit zou gevolgen kunnen hebben voor een geplande woonwijk in het aangrenzende gebied. De Commissie adviseert om in het MER op deze problematiek in te gaan.

¹⁰ Concept-eindrapportage, d.d. 5 augustus 2008.

¹¹ In het concept van de natuurtoets wordt ten aanzien van de kamsalamander gesteld dat het voornemen strijdig is met de instandhoudingsdoelstellingen, maar dat de populatie kan worden behouden door compensatie. Compensatie is echter volgens de Natuurbeschermingswet pas aan de orde als laatste stap in de ADC-toets. Zie voetnoot 13 van dit advies.

¹² Zie concept-gebiedendocument “Uiterwaarden Waal”.

de uiterwaarden van de Waal. De conclusie dat significante negatieve gevolgen op voorhand uitgesloten kunnen worden is daarom volgens de Commissie onvoldoende onderbouwd.

Indien niet met zekerheid kan worden uitgesloten dat het voornemen significante gevolgen kan hebben voor het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Waal geldt dat een passende beoordeling opgesteld moet worden. Als een passende beoordeling aan de orde is dient deze te worden opgenomen in het MER. Volg zoveel mogelijk een kwantitatieve benadering die gebaseerd is op actuele (kwantitatieve) gegevens. Besteed daarbij in het bijzonder aandacht aan habitats en soorten met een slechte staat van instandhouding. Ga na of de gevolgen van het voornemen in cumulatie met andere activiteiten in de omgeving kunnen leiden tot significant negatieve gevolgen voor het Natura 2000-gebied. Indien uit de passende beoordeling blijkt, dat significante negatieve gevolgen optreden of niet uit te sluiten zijn, dient de zogeheten ADC-toets¹³ te worden doorlopen.

4.4 Landschap en cultuurhistorie

Beschrijf in het plan-MER de landschappelijke en cultuurhistorische (waaronder archeologische) waarden en verwachtingswaarden in het plangebied en de gevolgen van de voorgenomen herinrichting daarvoor. Besteed daarbij aandacht aan de uitgangspunten van de nota Belvédère, waarin specifiek voor de uiterwaarden aandacht wordt gevraagd voor de cultuurhistorische waarden van dijken, kleiputten, steenfabrieken en de relaties tussen dijkdorpen en de rivier.

In het voorontwerp bestemmingsplan is sprake van belangrijke archeologische waarden in het plangebied. Neem de gegevens over de aard, omvang en begrenzing van bekende archeologische vindplaatsen over in het MER. Verder moet uit het MER blijken of zich binnen het plangebied nog andere archeologische waarden bevinden. Hiertoe dienen de onderzoeksstappen 'bureauonderzoek', 'inventariserend veldonderzoek karterende fase' en 'inventariserend veldonderzoek waarderende fase' te worden doorlopen, voorzover de resultaten van de voorafgaande onderzoeksstap hier aanleiding toe geven.

Geef in het MER duidelijk aan wat het effect van het voornemen is op aanwezige cultuurhistorische waarden (waaronder ook archeologische vindplaatsen). Geef aan op welke wijze en met welke maatregelen negatieve effecten voorkomen kunnen worden danwel hoe de inrichting kan bijdragen aan herstel en versterking van deze waarden.

¹³ Dit houdt op grond van art. 19g en 19h aan de Nbw respectievelijk in:

- A: zijn er Alternatieve oplossingen voor een project of handeling?
- D: zijn er Dwingende redenen van groot openbaar belang waarom het project toch gerealiseerd moet worden?
- C: welke Compenserende maatregelen zullen dan getroffen worden om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft?

4.5 Woon- en leefmilieu

De herinrichting van de uiterwaarden leidt in de uitvoeringsfase tot effecten op het woon- en leefmilieu. De Commissie adviseert om in het plan-MER in te gaan op de mogelijke knelpunten (overschrijding van richtwaarden en wettelijke grenswaarden) en een indicatie te geven van mitigerende maatregelen. Verder adviseert de Commissie om nader in te gaan op de volgende aspecten:

- toetsing van de te verwachten geluidmissieniveaus aan de richtlijnen uit de Handreiking industrielawaai en vergunningverlening;¹⁴
- een nadere beschouwing van de hinder voor omwonenden als gevolg van geluid en trillingen;¹⁵
- de effecten op de luchtkwaliteit tijdens de uitvoeringsfase.

¹⁴ In het “MER Berging van uiterwaardgrond” wordt onder andere getoetst aan de Circulaire Bouwawaai, die equivalente geluidniveaus tot 60 dB(A) toestaat. De grenswaarden in de benodigde Wm-vergunning dienen gebaseerd te zijn op de richtlijnen uit de Handreiking industrielawaai en vergunningverlening. Volgens deze Handreiking is het referentieniveau van het omgevingsgeluid, dat veel lager ligt dan genoemde 60 dB(A), mede bepalend voor de hoogte van de grenswaarden.

¹⁵ Uit het “MER Berging van uiterwaardgrond” worden de werkelijke hindereffecten (vooral geluid- en trillinghinder) niet helder en is geen beoordeling gegeven van de effecten tijdens de uitvoeringsfase op de luchtkwaliteit.

BIJLAGE 1: projectgegevens

Initiatiefnemer: het College van Burgemeester en wethouders van gemeente Druten

Bevoegd gezag: de gemeenteraad van Druten

Besluit: Vaststelling bestemmingsplan “Afferdense en Deestse Waarden 2008”

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C18.3

Activiteit: Herinrichting van de uiterwaarden ten behoeve van hoogwaterbescherming en natuurontwikkeling.

Betrokken documenten:

- Voorontwerp-bestemmingsplan Afferdense en Deestse Uiterwaarden, gemeente Druten, april 2008, hoofdstukken 5 en 9;
- “Milieu-effectrapport” Afferdense en Deestse Waarden, berging van uiterwaardgrond, Rijkswaterstaat, rapport MAW-2006-001-T3, AKWA nummer 06.001, 15 maart 2006;
- Inrichtingsplan Afferdense en Deestse Waarden, Rijkswaterstaat Oost-Nederland, ON-rapport 99-001, 1999.
- Natuurtoets herinrichting Afferdense en Deestse Waarden 2009-2014, concept eindrapportage, Natuurbalans – Limes Divergens B.V., 5 augustus 2008.

De Commissie heeft kennis genomen van de zienswijzen en adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Dit advies verwijst naar een reactie als die nieuwe inzichten naar voren brengt over specifieke lokale milieumomstandigheden of te onderzoeken alternatieven. Een overzicht van de zienswijzen en adviezen is opgenomen in bijlage 2.

Procedurele gegevens:

kennisgeving voorontwerp-bestemmingsplan in de Waalkanter: 10-09-2008

aanvraag advies voor reikwijdte en detailniveau: 10-09-2008

ter inzage legging voorontwerp-bestemmingsplan: 11-09 t/m 23-10-2008

advies voor reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 30-10-2008

Werkwijze Commissie bij reikwijdte en detailniveau:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het plan-MER en met welke diepgang. De Commissie neemt hierbij de notitie reikwijdte en detailniveau (opgenomen in het voorontwerp-bestemmingsplan) als uitgangspunt.

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

ir. J.A. Huizer

drs. S.R.J. Jansen

drs. P.J. Jongejans (werkgroepsecretaris)

dr. M. van der Perk

ir. K.A.A. van der Spek

drs. J.G.M. van Rhijn (voorzitter)

drs. F. Wijnants

BIJLAGE 2: lijst van zienswijzen en adviezen

1. Ontwikkelingsmaatschappij Druten-Oost C.V., Geffen
2. Gemeente Beuningen, Beuningen
3. Fruitteeltbedrijf Mts. Jansen, Deest
4. J.P.R.G.M. Jansen, Deest
5. M.J. van de Sande, Afferden
6. H.M.J. Kusters & A.A.G. Ketelaars, Afferden

Advies over de reikwijdte en het detailniveau van het milieueffectrapport Afferdense en Deestse uiterwaarden

De gemeente Druten heeft het voornemen om het bestemmingsplan "Afferdense en Deestse uiterwaarden 2008" vast te stellen. Dit bestemmingsplan biedt het kader voor de herinrichting van de uiterwaarden, waarmee waterstanddaling op de Waal en natuurontwikkeling wordt beoogd. Voor de vaststelling van het bestemmingsplan wordt de plan-m.e.r.-procedure gevolgd.

ISBN: 978-90-421-2555-1